

Projekt: Czytanie ma moc!

Warsztaty wyobraźni

Scenariusz dla nauczyciela

1. Baza edukacyjna: książka – M. Rusinek, *Wihajster, czyli przewodnik po słowach pożyczonych* /Wydawnictwo Znak emotikon/.
2. Odbiorcy: uczniowie drugiej klasy szkoły podstawowej.
3. Cele ogólne:
 - Rozbudzenie w uczniach pasji czytelniczej.
 - Rozwijanie świadomego odbiorcy literatury i kultury.
 - Rozwijanie wyobraźni.
 - Rozszerzanie słownictwa.
4. Cele szczegółowe:
 - Uczeń **opisuje** sytuację z obrazka.
 - Uczeń **opisuje** w prosty sposób osoby i zdarzenia.
 - Uczeń **zna** podstawowe elementy opisu.
 - Uczeń **zadaje** pytania do ilustracji.
 - Uczeń **ćwiczy** orientację na płaszczyźnie.
 - Uczeń **układa** wyrazy w kolejności alfabetycznej.
5. Metody i formy pracy:
 - Pogadanka.
 - Elementy dyskusji.
 - Burza mózgów.
 - Działania twórcze.
 - Elementy dramy – scenki.
 - Poszerzanie słownictwa czynnego.
6. Pomoce dydaktyczne:
 - Fragment książki *Wihajster, czyli przewodnik po słowach pożyczonych*, str. 12-13/plik pdf./.
 - Egzemplarz książki *Wihajster czyli przewodnik po słowach pożyczonych*.
 - Pudełko z pytaniami.
 - Karty z hasłami do gry Taboo.
 - Plansze dla uczniów.
 - Słowa – zapożyczenia do wycięcia i układania: **pizza, spaghetti, bigos, żurek**.

7. Przebieg:

Lekcja I. Temat – „Smaczne” zapożyczenia! /2 jednostki lekcyjne – 90 min./

Wprowadzenie

We wstępnej części lekcji witamy uczniów i zapowiadamy kolejny warsztat czytelniczy z serii: *Czytanie ma moc*. Nawiązujemy do tematyki całego cyklu, czyli do roli wyobraźni. Dziś będzie nam ona potrzebna do podróży po krajach, kulturach i „pożyczonych” słowach związanych z tematem jedzenia. Pytamy uczniów, czy pamiętają jakieś słowa z poprzednich warsztatów z *Wihajstrem*. Wprowadzamy np. w ten sposób:

- Dzień dobry, Kochani. Witam Was gorąco na warsztatach: *Czytanie ma moc!* To będzie kolejne spotkanie z ciekawą książką i wieloma interesującymi słowami. Wasza wyobraźnia popracuje na najwyższych obrotach. Wracamy do książki Michała Rusinka *Wihajster*. Jak Wasza dzisiejsza energia? Jak rozpoczął się dzień? Czy ktoś z Was pamięta może jakieś słowa z poprzedniej edycji? Co to był ten *wihajster* i skąd do nas przywędrował?

Podstawą do działań edukacyjnych będzie fragment z książki /ilustracja i tekst w postaci planszy/ ze str. 12-13. Zadania można traktować fakultatywnie i ich liczbę dostosować do możliwości klasy. Rozdajemy każdemu dziecku jego własny egzemplarz planszy i czytamy wspólnie tekst. Oto propozycja:

- Mam dla Was materiał do dzisiejszych ćwiczeń. Jest to fragment wspomnianej już przeze mnie książki *Wihajster*. /Rozdajemy uczniom materiały/. Teraz chciałabym, abyśmy przeczytali wspólnie słowa, które znajdują się na planszy. /Czytamy z uczniami tekst/.

Pudełko pytań

Do tego zadania przygotowujemy pudełko pytań. W pudełku umieszczamy karteczki ze słówkami pytającymi: jak? gdzie? kiedy? dlaczego? skąd? po co? ile? co? kto? o kim? o czym? czy? Dzieci kolejno losują z pudełka pytanie. Ich zadaniem jest sformułowanie pytania, które będzie dotyczyło jednej z dwóch ilustracji na planszy i rozpocznie się od wylosowanego pytania. Poniżej przykład wprowadzenia, które możemy wykorzystać:

- Pierwszą dzisiejszą aktywność nazwałam *Pudełko pytań*. Mam je tutaj. W tym pudełku znajdują się różne pytania: jak? gdzie? dlaczego? kiedy? i inne. Jest ich całkiem sporo. Wiem, że Wy uwielbiacie pytać, więc myślę,

że to ćwiczenie będzie bardzo przyjemne. Poproszę każdego z Was, aby wylosował sobie jedno słówko o charakterze pytającym, a potem sformułował z nim pytanie, dotyczące wybranej ilustracji na planszy z *Wihajstra*. Jeśli wylosuję słowo ILE, to mogę zapytać: Ile ziemniaków baran ma na talerzu? Gdyby było to słowo DLACZEGO, to moje pytanie mogłoby brzmieć: Dlaczego pasterz siedzi z zamkniętymi oczami? Czy to brzmi zrozumiale? Po sformułowaniu pytania zapiszecie je w zeszytcie. Zaczynamy zatem losowanie. /Dzieci losują, tworzą pytania i zapisują je/.

Orientacja na płaszczyźnie

W tym zadaniu proponujemy dzieciom zagadki związane z orientowaniem się na płaszczyźnie.

Pracę inicjujemy tak:

- W kolejnym zadaniu będzie liczyła się Wasza spostrzegawczość, ale także świetna orientacja. Powtórzmy sobie kierunki i strony. Góra, dół, prawo, lewo. Czy wszyscy pamiętają, która to prawa, a która lewa strona? Ja ciągle zapominam, czy ktoś z Was ma podobnie? Może macie jakiś sposób, żeby to w końcu zapamiętać? Dobrze, powtórzyliśmy, a zatem ruszamy do rozwiązywania zagadek, patrzcie uważnie na planszę, kto zna odpowiedź na moje pytanie, może dać sygnał, że jest gotowy. Przy każdej zagadce powiem, jak możecie to zrobić. /Przy sygnalizowaniu gotowości do odpowiedzi, możemy wykorzystać dodatkowy pomysł: *Jeśli jesteś gotowy do odpowiedzi, połóż rękę na głowie, dotknij palcem czubka nosa, skrzyżuj palec środkowy i wskazujący, pociągnij się lekko za ucho, itp./.*

Zagadki:

1. Co znajduje się na planszy w prawym dolnym rogu?
2. Co widzisz na środku planszy?
3. Która postać jest trzecia z kolei w prawym górnym rogu, licząc od krawędzi.
4. Wymień kilka przedmiotów, które widzisz w lewym górnym rogu?
5. Pomiędzy jakimi postaciami siedzi owca? Kogo ma z prawej, a kogo z lewej strony?
6. Czy na planszy znajduje się więcej osób czy ludzi? O ile więcej?

Powiedz, co widzisz

Celem tego ćwiczenia jest nabywanie praktyki w umiejętności opisu sytuacji, zdarzeń, osób. Dzieci mogą to robić w parach /opowiadać sobie wzajemnie/ lub na forum całej klasy. Ważne, abyśmy moderowali wypowiedź. Zwracamy uwagę uczniom na kolory, wielkości, relacje przestrzenne między postaciami, na ich zachowanie, emocje,

humor sytuacyjny, czyli to wszystko, co jest podstawą dobrego opisu. Przed rozpoczęciem ćwiczenia możemy napisać te ważne elementy opisu na tablicy:

- Kolory.
- Wielkości.
- Wzajemne położenie elementów.
- Zachowania i czynności osób.
- Relacje pomiędzy osobami.
- Emocje wyrażane przez osoby.
- Humor.

Przy wprowadzaniu ćwiczenia można użyć następujących poleceń:

1. Kto siedzi przy stole na ilustracji na str. 12/13?
2. Jak wyglądają te postacie?
3. Co robią bohaterowie siedzący przy stole?
4. Jakie potrawy znajdują się na stole?
5. Czy zauważyłeś/zauważyłaś coś zabawnego?

Instrukcja inicjująca ćwiczenie mogłaby brzmieć w ten sposób:

- A teraz będziemy opowiadać, co widzimy na obrazkach. Żeby opisywać świat, trzeba mieć niezwykłą wyobraźnię. To ona podsuwa nam obrazy, których nie mamy przed oczami, ale też pomaga nazywać w niezwykły sposób to, co widzimy. Chciałabym, abyście tworząc swoje opisy, wzięli pod uwagę to wszystko, co napisałam dla Was na tablicy: kolory, wielkości przedmiotów i osób, ich wzajemne położenie, czynności i ich zachowanie, relacje, jakie tworzą oraz emocje, które wyrażają. Kto chciałby zacząć i opowiedzieć, co widzi na ilustracji na stronie 12? Kto siedzi przy stole? /Uczniowie opowiadają/.

Taboo, czyli zakazane słowa

Pomysł na to ćwiczenie jest oparty na schemacie znanej gry TABOO. Przygotujemy karty z zapożyczeniami ze strony 12 i 13. Na górze każdej karty znajduje się wytłuszczone słowo, które będzie hasłem do odgadnięcia: bryndza, kefir, keks, tort, chałka. Wybrany uczeń losuje kartę z zapożyczeniem, a jego zadanie polega na opisaniu hasła pozostałym uczestnikom lekcji. Tak, jak robimy to w kalamburach słownych. Jest jednak pewne utrudnienie. Pod każdym ze słów hasła, mniejszym drukiem zapisane są słowa ZAKAZANE /nie można ich użyć przy opisywaniu właściwego hasła/.

- **BRYNDZA** – słowa zakazane przy opisywaniu: **ser, pasterz.**
- **KEFIR** – słowa zakazane przy opisywaniu: **mleko, pić.**
- **KEKS** – słowa zakazane przy opisywaniu: **ciasto, bakalie.**
- **TORT** – słowa zakazane przy opisywaniu: **urodziny, pyszny.**
- **CHAŁKA** – słowa zakazane przy opisywaniu: **bułka, słodki.**

Komentarz wprowadzający do tego ćwiczenia mógłby brzmieć tak:

- Kochani, wiem, że uwielbiacie rozmaite gry. Ja też. Czy znacie może grę o tajemniczej nazwie TABOO? Kto nam wyjaśni jej zasady? Osoba, która zdecyduje się zaprezentować hasło pozostałym uczestnikom, losuje kartę. Na górze karty będzie wytłuszczone to właśnie hasło. Ochotnik będzie musiał je opisać innym, ale nie wolno mu używać w tym opisie słów zakazanych, które będą zapisane pod hasłem. Jeśli wszystko jasne, zapraszam pierwszego ochotnika. /Uczniowie grają w taboo/.

Zadanie domowe – krzyżówka

W ramach zadania proponujemy uczniom rozwiązanie krzyżówki z zapożyczeniami. Wcześniej wprowadzamy termin *zapożyczenie*, np. w ten sposób:

- Nasze warsztaty czytelnicze związane z książką *Wihajster*, krążą wokół słów, które nie są rodzime, nie istnieją w języku polskim od jego początków, od czasów prasłowiańskich, ale przywędrowały do niego z innych języków, kultur i stron geograficznych. Ponieważ ludzie się przemieszczają, słowa robią to także. Razem z nimi. Takie słowa, które przychodzą z innego języka, ale się „przyjmują” i zaczynamy ich używać, jakby były już nasze – polskie, nazywamy ZAPOŻYCZENIAMI. Przygotowałam dla Was krzyżówkę, w której będziecie mogli poznać jeszcze kilka takich słów. Mam nadzieję, że Wam się spodoba. Powodzenia i do zobaczenia.

Lekcja II – Temat: Smak zapożyczeń. /Jedna jednostka lekcyjna – 45 min./

Wprowadzenie

Witamy uczniów, nawiązujemy do poprzedniej lekcji i pytamy o ich samopoczucie oraz gotowość do pracy, sprawdzamy też rozwiązania krzyżówek. Rozpoczynamy tak:

- Witam, dziś wrócimy jeszcze na chwilę do tematu wędrujących słów, czyli zapożyczeń. Jesteście gotowi na nowe „słowne” wyzwania? Ja bardzo lubię, kiedy poznajemy na lekcji nowe słowa, a potem wy ich używacie. Czytanie książek zdecydowanie nam w tym pomaga. Używanie nowych słów to taka gimnastyka dla języka. Trzeba się troszkę wysilić, żeby je odpowiednio zastosować. A jak poszło Wam rozwiązywanie krzyżówki? Sprawdźmy wspólnie poprawność odpowiedzi i hasło. /Weryfikujemy pracę uczniów z krzyżówką/.

Słowniczk zapożyczeń

W tym ćwiczeniu wyjaśniamy uczniom, czym jest słownik i proponujemy stworzenie własnych słowniczków zapożyczeń. Słowa będą pochodzić ze „smacznej” jedzeniowej kategorii /pizza, spaghetti, bigos, żurek/. W czasie pracy podajemy uczniom dodatkowe informacje o pochodzeniu tych słów i ich dawnym znaczeniu – korzystamy z *Wihajstra*. Będą mieli także okazję przypomnieć sobie kolejność alfabetyczną. Zadanie wprowadzamy w następującej formule:

- Po poprzednich warsztatach i po lekturze fragmentów *Wihajstra* znacie już bardzo dużo zapożyczeń. Stykamy się z nimi każdego dnia. Dziś spróbujemy je troszkę uporządkować. Czy wiecie może, jak nazywa się takie uporządkowane zestawienie słów, w którym możemy znaleźć różne potrzebne informacje o prawidłowej ich pisowni, znaczeniu, pochodzeniu lub możliwościach użycia? To SŁOWNIK. Słowniki są niezwykle przydatne, ponieważ zbierają razem tysiące słów i umożliwiają szybkie sprawdzenie informacji. Czy wiecie, z czego jest zbudowany słownik? Zawiera: HASŁA i DEFINICJE. Hasła to uporządkowane alfabetycznie wyrazy, a definicje zawierają rozmaite informacje na ich temat. Są one różne w zależności od rodzaju słownika. Czy znacie jakiś typ słownika? Oczywiście *słownik ortograficzny*, często z niego korzystamy, gdy sprawdzamy poprawną pisownię słów. Chcę Wam zaproponować opracowanie własnego *słowniczka zapożyczeń*.

Mam dla Was kartę z różnymi „smaczными” zapożyczeniami. /Rozdajemy karty/. Rozetnijcie je, proszę, a następnie ustawcie w kolejności alfabetycznej. Jeśli dla kogoś będzie to trudne zadanie, może skorzystać z naszego klasowego ściennego alfabetu. /Uczniowie wycinają słowa i ustawiają je we właściwej kolejności/. Teraz wklejcie je do zeszytu jedno pod drugim z lewej strony kartki tak, żeby tworzyły zestaw haseł jak w prawdziwym słowniku. Zachowajcie między nimi odpowiedni odstęp.

Zabierzemy się teraz do stworzenia prostych definicji, które wpiszeć przy hasłach w zeszycie. Pierwsze na naszej liście jest słowo: bigos. Jak mogłaby brzmieć jego definicja? Mam tutaj przykład:

bigos – typowo polska potrawa z kiszanej kapusty z kiełbasą, suszonymi śliwkami i pomidorami. Nazwa pochodzi z języka niemieckiego.

- A więc, do pracy. Służę Wam pomocą.

Na koniec warsztatów lub jako zadanie domowe można zaproponować uczniom przygotowanie do każdego z haseł ilustracji. Warsztaty podsumujemy w taki sposób:

- Nasze warsztaty słowa powoli się kończą. Ale nie kończy się nasza przygoda z poznawaniem nowych słów. Ona będzie trwała przez całe życie.

Każdy z nas uczy się przecież ciągle, nawet nie wiedząc o tym. Jeśli macie ochotę na więcej, przeczytajcie całego *Wihajstra*. W ogóle, czytajcie! Wtedy słowa wchodzą do Waszych głów niepostrzeżenie i „zasilają” wyobraźnię. A słowa mają wielką moc! Jeszcze nieraz się o tym przekonacie. Do zobaczenia.

Program objęty kuratelą metodyka. Scenariusze zostały pozytywnie zaopiniowane przez dr Martę Rusek - literaturoznawczynię i dydaktyka literatury, wykładowczynię w Katedrze Polonistycznej Edukacji Nauczycielskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, autorkę wielu publikacji, w tym poradników dla nauczycieli.

Autorka scenariuszy: Magdalena Zaporowska – teatrolog, filolog polski, edukator i nauczyciel, na co dzień uczący j. polskiego w jednej z krakowskich szkół metodą Marii Montessori. Od lat w kontakcie z dziećmi i młodzieżą, z ich potrzebami i możliwościami edukacyjnymi. Zafascynowana tym, co dzieje się na styku sztuki i edukacji.

BRYNDZA

Zakazane słowa:

SER

PASTERZ

KEFIR

Zakazane słowa:

MLEKO

PIĆ

KEKS

Zakazane słowa:

CIASTO

BAKALIE

TORT

Zakazane słowa:

URODZINY

PYSZNY

CHAŁKA

Zakazane słowa:

BUŁKA

SŁODKI

Zakazane słowa:

Zakazane słowa:

Zakazane słowa:

PIZZA	SPAGHETTI
BIGOS	ŻUREK

PIZZA	SPAGHETTI
BIGOS	ŻUREK

PIZZA	SPAGHETTI
BIGOS	ŻUREK

PIZZA	SPAGHETTI
BIGOS	ŻUREK

PIZZA	SPAGHETTI
BIGOS	ŻUREK